Oslo

Rusken

Elverusken Akerselva 2021

Innhold

1 Innledning 3

1.2 Vannmiljø i Akerselva 4

2 Gjennomføring av aksjonen 5

2.1 Mål og metode 6

2.2. Resultater 7

2.3. Bilder av funn 8-9

2.4 Tabell med resultater 10-11

3 Omtaler av aksjonen 12

Innledning

Elverusken startet i Akerselva i 2017, og har siden blitt utvidet til Alnaelva. Ryddeaksjonenes mål er å forhindre at avfall i elvene havner i Oslofjorden, hvor det er mye vanskeligere å få ryddet det opp.

Årlig ryddeaksjon

Elverusken blir gjennomført årlig, på våren/ forsommeren og medio september. Aksjonen utføres i samarbeid med studentforeningen Feminin og Fornem (FF), Oslo Brann- og redningsetat (OBRE), Akerselvas Venner, Oslo Elveforum, Oslomarkas Fiskeadministrasjon (OFA), Clean Coast Anglers (CCA), Vann- og avløpsetaten (VAV), Ruskenpatruljen, Bymiljøetaten og Bymiljøetatens entreprenører for Akerselva-området; Steen & Lund. Nedre del av Akerselva, fra Nedre Foss park til Vaterland park, blir ryddet etter en ny Elverusken-modell: Avfall blir samlet inn, sortert og kategorisert, telt, veid og dokumentert.

Aksjonen het tidligere Plastrusken, men ettersom det ikke er kun plastavfall som blir samlet inn har Ruskensekretariatet valgt å bruke navnet Elverusken.

Bakgrunn

Rusken er Oslo kommunes tiltak for en ren, ryddig og trivelig by. Bakgrunnen for initiativet til Elverusken er knyttet opp mot det internasjonale engasjementet mot forurensning av plast i havet som for alvor oppstod i 2017, etter at flere dødssyke hvaler ble funnet med magesekken full av plast. Ruskensekretariatet tok derfor et initiativ til etableringen av et lokalt tiltak mot forsøpling i elv, der målet har vært å samle inn og dokumentere forsøpling i byens mest urbane elv.

Ruskengeneral Jenny Krohn med dolokk funnet i Akerselva

«Vi blir overrasket hvert år over hva vi finner i elva. I år har vi funnet et dolokk, tilsynelatende ubrukt.»
- Ruskengeneral Jenny Krohn

1.2

Vannmiljø i Akerselva

Akerselva renner fra Maridalsvannet (som er Oslos drikkevannskilde), og ut i fjorden ved Bjørvika/Bispevika. Elva er 9,8 km lang, og endrer karakter på dens vei gjennom byen.

I de øvre delene av Akerselva ser vi et naturlig elveløp med ganske mye vegetasjon langs sidekantene. Denne kantvegetasjonen er svært verdifull. Trær- og planterøtter binder jorda og hindrer at elveløpet graver seg innover sidekantene, dvs. at kantvegetasjonen hindrer erosjonsskader. I tillegg gir denne vegetasjonen skjulsteder, skygge og mat til fisk og andre vannlevende organismer. Naturlig bunnsubstrat med en god variasjon mellom store og små steiner, gir ulike vannstrømmer og dermed både hvile- og skjulesteder for fisk, i tillegg til gode gyte- og oppvekstområder.

Det er ulik karakter på de øvre og nedre strekningene av Akerselva. I områdene som er mer sentrumsnært, så har man fra gammelt av bygget nærme elveløpet, og dermed sett et behov for å lage steinmurer langs delstrekninger for å hindre erosjon og flomskader. De senere årene har det derfor flere steder blitt lagt ut både stor stein og gytesubstrat i elveløpet, for å bedre forholdene for fisk. Miljødirektoratet m.fl. har bidratt med midler, Statsforvalteren har gitt tillatelser og både Oslomarkas Fiskeadministrasjon (OFA), Norges Jeger- og Fiskerforbund, Vannområde Oslo og Bymiljøetaten har gjennomført prosjektene.

Fisketrapp
I 2013-2014 bygget Vann- og avløpsetaten (VAV) en fisketrapp ved Nedre Foss (nær Mathallen), og i 2015 ble det satt opp en fisketeller som registrerte i underkant av 500 gyteklare laks og sjøørret som vandret opp via fisketrappen mellom 1. juli og slutten av november. I tillegg har VAV jobbet i flere tiår med å bedre vannkvaliteten i elva, og dermed minimert kloakktilførselen som kan renne ut i elva ved kraftige nedbørshendelser.

Forurenset veivann
En annen utfordring for Akerselva, som er en såpass urban elv, er avrenning fra forurenset veivann. Dette er en utfordring som bl.a. Bymiljøetaten jobber med.

OFA har også jobbet i årrekker med settefiskeanlegget i Sørkedalen (de henter rogn og melke fra laks og sjøørret i Akerselva), og har dermed kunne sette ut fisk i vassdraget. Denne fiskeutsettingen var spesielt viktig etter klorutslippet som skjedde i 2011. Det er dermed fantastisk å kunne se at Akerselva igjen er en elv med mye laks- og sjøørret, og i 2020 ble det registrert at 88 laks og 60 sjøørret ble tatt på stang. Den største laksen veide 7,5 kilo. Tenk å kunne fiske så stor fisk midt i hovedstaden! I denne sammenhengen må vi minne om at fiskereglene og informasjon om fiskekort står på www.ofa.no

Rydding gir et bedre vannmiljø i elva
Det er mange som nyter Akerselva, både som turgåere og fiskere og det er heldigvis mange som tar vare på elva. Ruskenaksjonen er et av de viktige tiltakene der også frivillige trår til for å bedre miljøet langs elva. For livet i og langs elva er det viktig med slike ryddeaksjoner. Det er tatt miljøgifts- og mikroplastundersøkelser av fisk i Akerselva, og der ble det funnet bl.a. kobber og sink fra lever og mikroplast i magesekk. Undersøkelser av fiskekjøttet viste imidlertid ikke forhøyede verdier av kvikksølv. Ved at både kommunen, organisasjoner og andre frivillige bidrar på hver sin måte, så vil vi få et bedre vannmiljø i og langs Akerselva.

Tekst av Heidi Kristensen, vassforvalter i Miljødivisjonen i Bymiljøetaten

2

Gjennomføring av aksjonen

Elverusken ble gjennomført i nedre del av Akerselva (nedre Foss-Vaterland) onsdag 16. juni, kl 10:00-16:00.

Aksjonen ble åpnet av Ruskengeneral Jenny Wallheden Krohn, og alle deltakere tok del i åpningen og representerte de oppgitte samarbeidspartnere.
Vi fikk også besøk av Bymiljøetatens divisjonsdirektør for Miljødivisjonen, Signe Nyhuus.

Aksjonen ble gjennomført sammen med studentforeningen fra NMBU, Oslo Brann- og redningsetat (OBRE), Akerselvas Venner, Oslo Elveforum, Oslomarkas Fiskeadministrasjon (OFA), Clean Coast Anglers, Vann- og avløpsetaten (VAV), Ruskenpatruljen, Bymiljøetaten og Bymiljøetatens entreprenører for Akerselva-området;
Steen & Lund.

Ryddingen ble avsluttet klokken 14:00.
De neste timene gikk til sortering av avfall gjennom en ny analysemetodikk. Avfallet som ble samlet inn går videre gjennom sortering, telling og veiing. Dette er for å se på antallet av de ulike avfallsfraksjonene, og ikke bare på vekt. En fordel med denne metodikken er å se hvor mye man finner av de ulike avfallsfraksjonene, og gjør det mulig å kunne sammenlikne med andre ryddeaksjoner både nasjonalt og internasjonalt.

Steen og Lund hadde ansvaret for videre håndtering av det innsamlede avfallet.

Erfaringer
Etter fjorårets aksjon i Akerselva, hadde vi gjort oss gode erfaringer med gjennomføring etter nødvendige retningslinjer for å redusere faren for koronasmitte. Vi valgte å ha ryddeaksjon i fire timer, altså to timer lengre enn fjorårets. Det var totalt 23 deltakere i årets aksjon.

Ansvarlig for vannkvalitet Hans Kristian Daviksnes, Miljødivisjonens leder Signe Nyhuus, Ruskengeneral Jenny Krohn og leder av Plastteamet Synnøve Fagerhaug Dalen

Smittevern og restriksjoner
Årets ryddeaksjon hadde færre deltagere enn vi vanligvis ville invitert, for å ivareta smittevern på en god måte. Det ble ikke invitert skoler og barnehager i år.

Vi sørget for at hver enkelt deltaker hadde mulighet til å holde minst 1 meter avstand utendørs. For å opprettholde god hygiene bidstod Ruskensekretariatet med antibac, avfallsposer og engangshansker som deltakerne benyttet seg av. Deltakerne hadde selv ansvar for å bli hjemme hvis de var var syke eller ikke var i form for å bidra i aksjonen.

Lokalavisene var innom og dekket ryddeaksjonen, med Aftenposten, Vårt Oslo og Avisa Oslo, oppslagene kan ses på s. 12.

Høy vannføring i elva i mai
Værforhold kan skape utfordringer når man skal rydde elver, og det fikk vi erfare i år. I mai var vannføringen for høy for dykkerne, grunnet nedbør og sen issmelting ved nordre del av Maridalsvannet.

Vann- og avløpsetaten gav oss vi god informasjon om vannføringen, og vi kunne gjennomføre i juni hvor det hadde vært lite nedbør før aksjonen.

2.1 Mål og metode

• Mål

Elverusken er initiert med hensikt om å sette fokus på forsøpling i Oslos elver, og redusere forsøplingen. Det er også et tydelig mål å øke bevisstheten og ansvarsfølelsen rundt håndtering av avfall.

Å samle inn avfall langs Akerselva er viktig for å unngå at det havner i elva. Der vil det enten synke til bunns, eller drive videre ut i Oslofjorden. Elverusken er dermed en betydningsfull ryddeaksjon for å forhindre marin forsøpling, et satsingsområde for Oslo kommune.

Oslos elver er godt besøkt, noe som også gjør at de er utsatt for forsøpling. For Akerselva er den urbane beliggenheten en ytterlige faktor som gjør elva sårbar for forsøpling.

Vi må alle ta ansvar for å hindre avfall i å havne i elva. Å skape gode miljøholdninger, og på sikt endre forbruksvaner er et langsiktig arbeid for Rusken.

• Metode

I år har Rusken begynt med å kartlegge avfallet med en ny metodikk, som ble utviklet sammen med Hold Norge Rent og Salt, og gjennomført med kollegaer i Plastteamet i Miljødivisjonen.

Metodikken som tidligere ble brukt, har vært basert på to kategorier:
1) Plast
2) Øvrig avfall
Disse kategoriene har kun blitt veid.

Gjennom veiing av avfallet har plastavfall utgjort en liten del av aksjonen på grunn av sin lave vekt sammenlignet med øvrig avfall. Det har videre gitt oss lite informasjon om hva slags søppel man faktisk finner under aksjonene, og hvilke av fraksjonene som er de mest problematiske.

Det ble et behov for å videreutvikle metoden for registrering av innsamlet avfall for å få mer relevant kunnskap om kilder og årsaker bak forsøplingen i elva.

Den nye metodikken går ut på å telle antall gjenstander i ulike avfallskategorier, samt veie totalvekt av avfallet fra både elvebunn og elvelangs. Denne metoden gir oss bedre forståelse for hvilke kategorier som er de hyppigste, samt kunne sammenligne data nasjonalt og internasjonalt.

Skjema for ryddeaksjon kan du se på side 10, med oversikt over alle funn i hver kategori.

Alt søppelet funnet langs elvekanten ble samlet og sortert

2.2 Resultater

Det ble funnet 380 kg avfall under Elverusken, hvorav 330 kg ble hentet opp fra elva. Det ble funnet 3 sykler, tungt industriell skrap (som bålpanne), skilt, med mer i elva.

Resultatet i kg viser en nedgang sammenlignet med tall fra 2020, men årets aksjon hadde færre deltagere, og det tunge avfallet fra elva påvirker vekten mye. Vi er uansett svært fornøyd over at vi har samlet så store mengder som tilslutt ville ha havnet i Oslofjorden, eller rustet på bunnen av Akerselva.

Det ble funnet mye små biter med avfall langs Akerselva. Flest funn var det av snus, sneip, flasker og matemballasjer. Det ble funnet totalt 1366 sneiper, hvor mesteparten ble funnet rundt Nedre Foss-parken. Det ble også telt opp 397 snusposer, og 318 antall matemballasjer fra aksjonen.

Se s. 10-11 for fullstendig oversikt over antall funn i hver kategori.

Snus og sneip sorteres.

Snus, sneip og glassbiter sortert.
Alle gjenstander telles.

Sortering av alt søppel.
Avfallet nærmest i bildet er hentet
opp fra elva.

Tekstiler funnet i elva.

Et par briller gjemmer seg i vegetasjonen.

2.4 Antall funn kategorisert

Tall og vekt 16. juni 2021	Vekt søppel elvelangs: 53,5 kg	Vekt søppel elvebunn: 300 kg

KATEGORIER	Antall funn elvelangs:
Mat og drikke:	
Drikkeflasker og bokser - alkohol	32
Drikkeflasker og bokser - brus, vann, energidrikk, o.l	3
Engangsprodukter til bespisning (kopper, bestikk, o.l)	70
Annen mat- og drikkeemballasje	318
Poser:	
Handleposer	26
Søppelsekker og andre sekker	0
Andre poser (NB! Ikke matemballasje)	0
Sanitæravfall:	
Bomullspinner (q-tips)	0
Emballasje til sanitærprodukter	0
Andre sanitærprodukter	17
Munnbind	20
Annet smitteutstyr	4
Tobakk:	
Sneiper	1366
Snus	397
Røykpakker og annen tobakksemballasje (inkl. lighter)	9
Snusbokser	9

KATEGORIER:	Antall funn elvelangs:
Fritid:	
Leker og sportutstyr	1
Sko, klær og andre tekstiler	71
Sparkesykler, sykler og handlevogn	4
El-sparkesykler	1
Diverse:	
Elektronikk	2
Glassbiter	260
Industrielt skrap	7
Isopor (Nb! Ikke matemballasje)	7
Papp	305
Annet*	190
Uidentifiserbare plastbiter/ gjenstander**	186

* ting man vet hva er, men lite funn f. eks penn
** biter eller gjenstander man ikke vet hva er, alle materialer

Avfall funnet i elva ble ikke sortert av rydderne. Det avfallet utgjorde 300 kg og bestod i stor grad av metall som handlevogn, skilt, og en bålpanne.

3 Omtaler av aksjonen

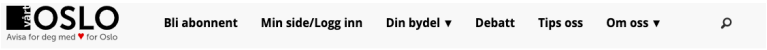

Rusken informerer

Det er ingen grenser for hva som blir kastet i elva. Ruskengeneral Jenny Krohn smiler tappert med litt av årets fangst i Elverusken Foto: Tonje Gulbæk

Fisken og krepsen i Akerselva slåss om plassen med sparkesykler, munnbind, sneiper og handlevogner som vi kaster fra oss

Fant omkring 300 kilo søppel i Akerselva: - Helt utrolig at vi fremdeles finner så store mengder

Onsdag ble ryddeaksjonen Elverusken gjennomført for femte gang. – Frustrerende å komme tilbake år etter år og finne like mye, sier Hans Kristian Daviknes i Bymiljøetaten.

Ryddeaksjonen ble omtalt i flere av Oslos lokalaviser. Aftenposten Oslo, Avisa Oslo og Vårt Oslo var innom.

Aksjonen ble også delt på Bymiljøetatens Facebook-side, samt Ruskens kanaler. I sosiale medier har vi nådd 40.000 personer via BYM sine kanaler.

Klikk på bildene for å lese artiklene.

Alle foto av Tonje Gulbæk
www.rusken.no
instagram.com/rusken_oslo

Oslo

Rusken